

Laboratorní akreditace z druhé strany

Kubáč P.

Profesor univerzity v Maastrichtu v Holandsku **Wynand Wijnen** vydal v roce 2007 článek (1) shrnující rozdíly mezi **akreditací a externí kontrolou kvality**. Celé jeho hodnocení lze shrnout do několika bodů.

Externí hodnocení kvality	Akreditace
Konečnou zodpovědnost za hodnocení má hodnocené pracoviště	Konečnou zodpovědnost za hodnocení má akreditační autorita
Důležité je srovnání s kolegy	Srovnání s kolegy je obtížné
Formální tresty jsou výjimkou	Přísné tresty jsou součástí systému
Zlepšování je důležitým principem	Prokazatelnost je základním principem
Systém je a priori postaven na důvěře.	Systém je a priori postaven na nedůvěře.

Z toho vyvozuje, že přechod od důrazu na externí hodnocení kvality k důrazu na akreditaci vlastně znamená cestu:

- Od zlepšování k prokazatelnosti
- Od důvěry k nedůvěře
- Od kolegů k byrokratům
- Od nezávislých institucí k vládním úředníkům
- Od decentralizace k centrální autoritě.

Na základě toho se vyjadřuje k akreditaci kriticky, jelikož prohlašuje:

- Akreditace je velmi drahá
- Akreditace podporuje byrokracii
- Akreditace vede k uniformitě
- Akreditace vede ke zakrývání skutečné reality
- Akreditace podrývá snahy o skutečné inovace.

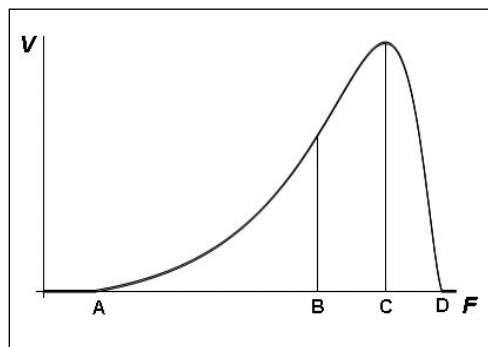
Pokud byste si mysleli, že profesor **Wijnen** je (byl) biochemik – mýlili byste se, za svého života to byl poradce Nizozemské vlády pro **měření kvality vzdělávání ve školství**. Na závěr své práce konstatoval, že zavedení akreditací do školství nepřineslo oproti systému **Externího hodnocení kvality** žádné měřitelné zlepšení.

Je překvapivé, že vlastnosti akreditace ve zcela jiném oboru a ve zcela jiném (vyspělejší) státě se tak blíží vlastnostem akreditací laboratoří v České republice. Tato nápadná shoda naznačuje, že hluboko v principech akreditačního systému jsou vlastnosti, které nelze žádným způsobem překonat ani odstranit.

Pohledem akreditačního úředníka je externí hodnocení kvality vlastně jen povrchním obrazem hodnoceného pracoviště, protože „**důležité jsou výsledky analýzy, ať jich bylo dosaženo jakkoliv**“. Naproti tomu systém akreditace sleduje a kontroluje do nejmenších podrobností i všechny předpoklady proto, aby měření v laboratoři bylo kvalitní. Mírou kvality laboratoře, z pohledu akreditačního úředníka, tedy není primárně kvalita měření, ale kvalita zpracování dokumentace, prokazatelnosti a návaznosti.

Externí hodnocení kvality navíc umožňuje prohlásit „**nyní jsme dosáhli akceptovatelné přesnosti**“. Naopak systém akreditace vyžaduje „**Continual improvement**“ – neustálé zlepšování, vzhledem k důrazu na zpracování dokumentace, však není příliš obtížné vyložit „**neustálé zlepšování**“ jako „**neustálé zlepšování dokumentace**“. Tento přístup, kdy nesledujeme primárně ty výstupy, které směřují k léčbě pacienta, ale sledujeme jenom sekundární parametry mající zajistit kvalitu, se může zvrhnout do situace – ekvivalentní situaci rodiče, který vysvětluje učitelé „**tolik se učil, a přesto dostal pětku**“.

Navíc tím, že akreditace sleduje především řízení a prokazatelnost všech procesů v laboratoři a od nich teprve odvozují kvalitu – je velmi snadné stát se zajatcem „**zákona o klesajícím marginálním užítku**“ (2)

Na grafu je závislost úrody obilí na množství hnojiva. Úsek **A-B** je oblast exponenciálního růstu kdy výnos obilí roste rychleji než náklady na hnojiva. Úsek **B-C** je oblast kdy výnos obilí roste pomaleji než náklady na hnojiva, oblast **C-D** je oblast přehnojení, kdy další náklady na hnojiva způsobí pokles výnosu obilí.

Z pohledu externího hodnocení kvality kontra akreditace – externí hodnocení se může zastavit v oblasti „**tolerovatelné nejistoty**“ někde velice blízko **bodu C**. Akreditační procesy s „Continual improvement“ však neodvratně směřují do oblasti klesajícího ramena křivky. Tím spíše že nemají přímou zpětnou vazbu v podobě primárního důrazu na zlepšování **výsledků** měření.

Co nás tedy čeká:

- **Byrokracie** – téměř všechna akreditovaná pracoviště už dospěla k absurditám jako je „seznam seznamů“ nebo „směrnice pro práci se směrnici“
- **Uniformita**
- **Zakrývání skutečné reality** – i ta nejpoctivější pracoviště, bez kostlivců ve skříní, na chyby z příliš složitého systému směrnic reagují přidáváním dalších směrnic.

- **Podrytí snahy o inovace** – jakékoliv zlepšení je buď explicitně zakázáno, nebo vede k pracovnímu „**přeprocovávání směrnic**“, proto si jej každý dvakrát rozmyslí. S tím souvisí vymizení praktických návodů z biochemických časopisů. Po přednáškách na sjezdech je místo diskuse jen temné ticho. Laborantky nezvládají nestandardní situace, nejsou-li explicitně popsány „**v SOP**“. Lékaře pro náš obor nelze získat. Analytici pracují v laboratořích jen proto, že páchnou méně než chemický průmysl.

Závěrečnou otázku, která každého napadne. Zdali jsme již **překročili vrchol křivky** maximálního výnosu a klesáme zpět ke dnu, stejně tak jako otázku, zda v rámci „**continual improvement**“ je možné „**vrátit se zpět**“, bych nechal k zodpovězení guruům českého laboratorního akreditačního šlenství.

Použitá literatura

1. Wynand Wijnen: Accreditation in The Netherlands: an improvement of external quality assessment?; Portland press; 2007
2. http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kon_klesaj%C3%ADc%C3%ADch_v%C3%BDnos%C5%AF